

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 28 hallituksen esityksestä laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä

Eduskunta on 9 päivänä marraskuuta 1993 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokunnan valmistelevalle esitykselle hallituksen esityksen n:o 272.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina maa- ja metsätalousministeri Martti Pura, kansliapäällikkö Reino Uronen, ylijohtaja Ilkka Ruska, neuvotteleva virkamies Paavo Mäkinen, maatalousneuvos Heimo Hanhilahti, maatalousneuvos Esko Juvonen, maatalousneuvos Seppo Hassinen ja ylitarkastaja Sirpa Karjalainen maa- ja metsätalousministeriöstä, ulkomaankauppa- ja kauppaministeri Pertti Salolainen, kansliapäällikkö Matti Vuoria ja vanhempi hallitussihteeri Elise Pekka la kauppa- ja teollisuusministeriöstä, valtiovarainministeri Iiro Viinanen, budjettipäällikkö Raimo Sailas, budjettisihteeri Elina Selinheimo ja finanssisihteeri Irmeli Virtaranta valtiovarainministeriöstä, osastopäällikkö Antti Satuli ulkoasiainministeriöstä, ylitarkastaja Pirkko Kovanen ja tullisihteeri Merja Sandell tullihallituksesta, tullineuvos Klas Stening tulliasiain neuvottelukunnasta, tutkimuspäällikkö Juhani Pennanen kilpailuvirastosta, osastonjohtaja Keijo Hyvönen Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitosta, puheenjohtaja Ola Rosendahl Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista, toimitusjohtaja Pekka Hämäläinen ja ulkomaankauppapäällikkö Lea Lastikka Elintarviketeollisuusliitosta, pääsihteeri Leena Simonen Suomen Kuluttajaliitosta, johtaja Osmo Laine Kaupan Keskusliitosta, toimitusjohtaja Timo Peltola Huhtamäki Oy:stä ja toimitusjohtaja Esko Lindstedt Cultor Oy:stä. Lisäksi Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö on antanut kirjallisen asiantuntijalausunnon.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä. Lailla kumottaisiin nykyinen hinnoitteluvuosia 1990/91—1994/95 varten säädetty vuoden 1989 maataloustulolaki. Esityksen keskeisenä tavoitteena on suomalaisen maatalouden sopeutuminen ja kilpailukyvyyn edistäminen sekä maata-

louspolitiikan mekanismien harmonisointi suhteessa Euroopan yhteisöjen maatalouspolitiikkaan. Ehdotetun lain tavoitteissa korostetaan maatalouden tuottavuuden kehittämistä, maatalouden kustannustason alentamista, maataloustuotteiden markkinoinnin turvaamista ja kuluttajanäkökulmaa. Ehdotetussa järjestelmässä päätöksenteko perustuisi edelleenkin valtion edustajien ja maataloustuottajien keskusjärjestöjen välillä käytäviin neuvotteluihin. Neuvottelujen pohjaksi laadittaisiin laskelmia maatalouden tuottojen ja kustannusten kehityksestä, mutta ne eivät sitoisivat neuvottelijoita. Myöskään tavoitehintojen ylityksiä ja alituksia ei enää otettaisi lakisääteisesti huomioon.

Lakiehdotuksen mukaan tuontisuoja ja vientijärjestelmä kytkettäisiin aikaisempaa kiinteämmin hintajärjestelmään. Samassa yhteydessä kuin tavoitehinnoista päätettäisiin vientituen perusteena olevista vähimmäishinnoista. Lakia sovellettaessa käytettäviä hintoja olisivat tavoitehintaa ja vähimmäishintaa.

Maataloustuotteiden markkinoinnin rahoittaminen tapahtuisi kuten nykyisinkin valtion talousarvioon varattavalla määrärahalla ja maataloustuottajilta perittävillä markkinointimaksuilla, veroilla ja muilla maksuilla. Lisäksi ehdotetaan, että markkinoinnin rahoittamiseen voitaisiin käyttää hinta- ja tulotukeen varattuja määrärahoja. Siirryttäessä määrällisiin tuontirajoituksiin perustuvasta tuontisuojusta maksupohjaiseen tuontisuojarahjestelmään ehdotetaan, että tuonnin yhteydessä kannettavien tuontimaksujen, tullien ja valmisteverojen tuotto käytettäisiin maataloustuotteiden markkinointikustannusten rahoittamiseen.

Esitys liittyy valtion vuoden 1994 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Esityksessä ehdotettaviin uudistuksiin liittyen eduskunnalle annetaan erikseen esitykset laeiksi maataloustuotteiden markkinointirahastosta ja maataloustuotteiden tuontisuoja ja hinnanerokorvauksia koskevaksi lainsäädännöksi sekä laiksi kilpailunrajoituksista annetun lain 2 §:n muuttamiseksi.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Valiokunta toteaa, että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus on osa kokonaisuudistusta, johon tämän esityksen lisäksi liittyvät eduskunnalle erikseen annetut esitykset maataloustuotteiden tuontisuoja- ja hinnanerokorvauksia koskevaksi lainsäädännöksi, laiksi kilpailun rajoituksista annetun lain 2 §:n muuttamiseksi ja laiksi maataloustuotteiden markkinointirahastosta. Viimeksi mainittuun esitykseen sisältyvä lakiehdotus on kuitenkin eduskunnan täysistunnon kolmannessa käsittelyssä hyväksytty jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin. Kun esitykseen laeiksi maataloustuotteiden markkinointirahastosta sisältyvää lakiehdotusta ei siten voida saattaa voimaan esityksessä ehdotetun mukaisesti 1.1.1994, valiokunta tulee jäljempänä ehdottamaan nyt käsiteltävänä olevaan lakiehdotukseen tehtäväksi muutoksia, jotka mahdollistavat kokonaisuudistuksen toteuttamisen muutoin kuin lepäämään jätettäväksi hyväksytyin lakiehdotuksen osalta.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja puoltaa sen hyväksymistä edellä esitetyin huomautuksin ja jäljempänä ehdotettavin muutoksin.

Pykäläkohtaiset muutosehdotukset

2 §. Valiokunta ehdottaa sanan "vientituki" korvaamista sanalla "hinnanerokorvaus" mikä yhtenäistäisi kokonaisuudistuksessa käytettäviä ilmaisuja.

3 §. Valiokunta ehdottaa 2 momenttiin lisättäväksi täsmennyksen "ja niiden jalosteille". Lisäksi valiokunta ehdottaa 3 momenttiin tehtäväksi täsmennyksen samalla perusteella kuin valiokunta on edellä ehdottanut muutosta 2 §:ään.

5 §. Valiokunta ehdottaa 1 momenttiin tehtäväksi teknisen muutoksen. Muutoksen perusteena valiokunta toteaa lainkohdan 3 momentista ilmenevän, että valtioneuvosto määräisi valtion edustajat neuvotteluihin.

8 §. Edellä yleisperusteluissa mainituista syistä ehdotetaan, että hallituksen esityksessä ehdotettu 8 § korvattaisiin uusilla säännöksillä markkinoinnin rahoituksesta, maataloustuottajien

osuuden perimisestä (uusi 9 §) ja maatalouden markkinointineuvostosta (uusi 10 §).

Lain 8 §:ään otettaviksi ehdotettavien säännösten mukaan markkinointikustannuksista vastaisivat valtio ja maataloustuottajat. Valtion osuudesta päätettäisiin vuosittain talousarvion yhteydessä. Maataloustuottajien osuus markkinointikustannuksista saataisiin vähentämällä markkinointikustannuksista valtion osuus sekä tullitariffin ryhmiin 1, 2, 4—8 ja 10—23 kuuluvista tuotteista kannettavien tuontimaksujen, tullien ja elintarviketuotteiden valmisteverojen tuottoa vastaava määrä.

9 § (uusi). Maataloustuottajien osuus markkinointikustannuksista rahoitettaisiin maataloustuotteiden tuotantopanoksilta ja maataloustuotteilta perittävillä valmisteveroilla ja markkinomismaksuilla ja muilla maksuilla sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään. Maataloustuottajien osuuden kattamiseen voitaisiin käyttää myös 6 §:ssä tarkoitettua hinta- ja tulotukea siten kuin 5 §:n mukaisesti päätetään.

Milloin maksujen ja verojen tuotto on viimeksi kuluneen tai kulumassa olevan kalenterivuoden aikana poikennut siitä määrästä, mikä 8 §:n mukaan muodostuisi maataloustuottajien osuudeksi markkinointikustannuksista, otettaisiin tämä huomioon maataloustuotteiden markkinomismaksuja ja maataloustarvikkeiden valmisteveroja kuluvana tai seuraavana vuonna määrättäessä.

10 § (uusi). Valtioneuvosto asettaisi maataloustuotteiden markkinoinnin hoitamista varten maatalouden markkinointineuvoston. Neuvoston tehtävänä olisi tehdä esityksiä maataloustuotteiden tuetusta viennistä ja kotimaassa tapahtuvasta tuetusta käytöstä sekä viennin yhteydessä maksettavista hinnanerokorvauksista. Neuvosto tekisi myös esityksiä maataloustuotteiden varastoinnista ja menekinedistämiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Neuvoston tehtäviin kuuluisi myös esitysten tekeminen ja lausuntojen antaminen maatalousperäisiltä tuotteilta perittävistä tuontimaksuista ja alennetulla tuontimaksulla tapahtuvan tuonnin määrästä. Samoin neuvosto antaisi lausuntoja määrällisten tuontirajoitusten piirissä edelleen olevien maataloustuotteiden tuontimääristä. Neuvosto tekisi esityksiä maataloustuottajilta markkinointikustannusosuutena perittävien markkinomis- ja muiden maksujen sekä verojen määrästä ja kannosta. Neuvosto myös seuraisi tavoitehintojen toteutumista sekä maataloustuotteiden markkinoiden kehitystä. Lisäksi neu-

vosto suorittaisi muut lailla säädetty tai maa- ja metsätalousministeriön sille antamat tehtävät. Markkinointineuvoston kokoonpanosta ja tehtävistä on tarkoitus säätää tarkemmin asetuksella.

11 § (9 §). Edellä ehdotettujen muutosten vuoksi valiokunta ehdottaa korjattavaksi 2 momenttiin sisältyvän viittauksen.

14 § (12 §). Maataloustulolain (736/89) 16 §:n nojalla maataloustuottajien osuus vientikustannuksista peritään maataloustuotteiden markkinoinnismaksuina, muina maksuina ja veroina sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään. Tällaisia maksuja ja veroja ovat lannoitevero, maidon vientikustannusmaksu, sianlihan vientikustannusmaksu, suurilta kana- ja sikatalousyrityksiltä kannettavat lisätyt markkinoinnismaksut, rehu-

jen valkuais- ja rasvavero, maidon kiintiömaksu, peltoalaperusteinen vientikustannusmaksu sekä viljojen vientikustannusmaksut. Tarkoitus on, että näiden verojen ja maksujen tuotto käytettäisiin tämän lain 8 §:ssä tarkoitettujen markkinointikustannusten rahoittamiseen. Tätä koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi uuteen 2 momenttiin, jolloin hallituksen esityksen mukainen 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi. Lisäksi valiokunta ehdottaa pykäläehdotukseen tehtäväksi eräitä teknisiä tarkistuksia.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Keinot

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Maataloustuotteiden ja jalosteiden markkinoinnin edistämiseksi voidaan niiden viennin yhteydessä maksaa *hinnanerokorvausta*. Maataloustuotteita ja niiden jalosteita voidaan myös ostaa varastoon sekä maksaa tukea niiden varastoinnille ja kotimaiselle käytölle.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

3 §

Hinnat

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tuontimaksujen ja tuonnilta perittävien valmisteverojen perusteet määrätään siten, että ne mahdollistavat tavoitehintojen toteutumisen. Tuontimaksujen ja tuonnilta perittävien valmisteverojen määräytymisperusteet määritellään tavoitehintatuotteiden lisäksi myös muille maataloustuotteille ja niiden jalosteille.

Vähimmäishinta on hinta, joka toimii perusteena maksettaessa *hinnanerokorvausta* ja ostettaessa maataloustuotteita varastoon. Vähim-

mäishinta voidaan vahvistaa tavoitehintatuotteille sekä tarvittaessa myös muille tuotteille.

(5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 §

Neuvottelut

Tavoite- ja vähimmäishinnoista, hinta- ja tulotuesta ja markkinoinnin turvaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä neuvotellaan ja sovitaan *valtion* ja maataloustuottajien keskusjärjestöjen välisissä neuvotteluissa.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

6 ja 7 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 §

Markkinoinnin rahoitus

Tämän lain 2 §:n 2 momentin mukaisista markkinointikustannuksista vastaavat valtio ja maataloustuottajat siten kuin tässä pykälässä säädetään.

Valtio vastaa markkinointikustannuksista talousarviossa päätettävällä määrällä. (uusi 2 mom.)

Maataloustuottajien osuus markkinointikustannuksista saadaan vähentämällä markkinointikustannuksista 2 momentin mukaisesti päätettävä valtion osuus sekä tullitariffin ryhmiin 1, 2, 4—8 ja 10—23 kuuluvista tuotteista kannettavien tuotimaksujen, tullien ja elintarviketuotteiden valmisteverojen tuottoa vastaava määrä. (uusi 3 mom.)

9 § (uusi)

Maataloustuottajien osuuden periminen

Maataloustuottajien osuus markkinointikustannuksista rahoitetaan maatalouden tuotantopanosilta ja maataloustuotteilta perittävillä markkinointimaksuilla, veroilla ja muilla maksuilla sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään sekä edellä 6 §:ssä tarkoitettulla hinta- ja tulotuella siten kuin 5 §:n mukaisesti päätetään.

Milloin 1 momentissa tarkoitettujen maksujen ja verojen tuotto on viimeksi kuluneen tai kulu-massa olevan kalenterivuoden aikana poikennut siitä määrästä, mikä 8 §:n mukaan muodostuisi maataloustuottajien osuudeksi markkinointikustannuksista, tämä otetaan huomioon maataloustuotteiden markkinointimaksuja ja maataloustarvikkeiden valmisteveroja kuluvana tai seuraavana vuonna määrättäessä.

10 § (uusi)

Maatalouden markkinointineuvosto

Maataloustuotteiden markkinoinnin hoitamista varten valtioneuvosto asettaa maatalouden markkinointineuvoston, jonka tehtävänä on tehdä esityksiä maataloustuotteiden tuetusta viennistä sekä kotimaassa tapahtuvasta tuetusta käytöstä, maataloustuotteiden tuonnista, varastoinnista, maataloustuotteiden menekinedistämiseen liittyvistä toimenpiteistä, tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja maatalousperäisiltä tuotteilta perittävistä tuotimaksuista, tulleista ja valmisteveroista, alennetulla tuotimaksulla tapahtuvasta tuonnista sekä määrällisten tuontirajoitusten piirissä olevien maataloustuotteiden tuontimääristä. Maatalouden markkinointineuvoston tehtävänä on lisäksi tehdä esityksiä maataloustuottajilta markkinointikustannusosuutena perittävien markkinointimaksujen sekä verojen määrästä ja kan-nosta, seurata tavoitehintojen toteutumista sekä

maataloustuotteiden kotimaisten ja kansainvälisten markkinoiden kehitystä sekä suorittaa muut valtioneuvoston sekä maa- ja metsätalousministeriön sille antamat tehtävät.

Markkinointineuvoston kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella.

11 § (9 §)

Maataloustuotannon ohjaaminen

(1 mom. kuten 9 §:n 1 mom. hallituksen esityksessä)

Jos tuotannon ohjaamiseen käytetään varoja 1 momentissa mainittua enemmän, lisärahoituksen jakaantumisesta valtion ja maataloustuottajien osuuteen päätetään 5 §:n mukaisesti. Maataloustuottajien osuuden kattamiseen voidaan käyttää hinta- ja tulotukeen osoitettuja varoja sekä 9 §:ssä tarkoitettujen verojen ja maksujen tuottoa.

12 ja 13 §

(Kuten 10 ja 11 § hallituksen esityksessä)

14 § (12 §)

Siirtymäsäännökset

(Poist.) Maataloustulolain (736/89) perusteella sovitut ja päätetyt järjestelyt ovat voimassa myös tämän lain aikana, jollei 5 §:n mukaisesti toisin päätetä.

Edellä kumotun maataloustulolain (736/89) 16 §:n säännösten perusteella maataloustuottajilta erillisillä laeilla perittäviksi säädettyjen markkinointimaksujen, muiden maksujen ja verojen tuotto käytetään tämän lain 8 §:ssä tarkoitettujen markkinointikustannusten rahoittamiseen. (uusi 2 mom.)

Mikäli vuonna 1993 maataloustuottajilta perittävät markkinointimaksut, verot ja muut maksut sekä valmisteverot, maataloustuottajien osuuden kattamiseen käytetty valtion tuki mukaan luettuna, ylittävät tai alittavat (poist.) maataloustulolaissa (736/89) säädetyn maataloustuottajien osuuden maataloustuotteiden vientikustannuksista, tämä otetaan vuonna 1994 huomioon 9 §:n 2 momentin mukaisesti vastaavana vähennyksenä tai lisäyksenä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja S.-L. Anttila, varapuheenjohtaja Iivari, jäsenet Järvilähti, Kalli, Kohijoki, Koistinen, Koski, Lahikainen, Olli-

la, Polvinen, Pulliainen, Rajamäki, Rinne ja Westerlund sekä varajäsenet Björkenheim ja Saastamoinen.

Vastalause

Nykyisen maataloustulolain korvaava markkinajärjestelmälaki on myönteinen sikäli, että automaattisesta kustannusten nousun korvaamisesta luovutaan. Laskelmia kustannusten noususta tehdään edelleenkin, mutta ne eivät sido neuvottelijoita samaan tapaan kuin ennen. Vasta neuvottelukäytäntö ratkaissee, missä määrin laskelmiin jatkossa tukeudutaan. Myönteistä niin ikään on, ettei tavoitehintojen alituk- sia tai ylityksiä enää otettaisi huomioon.

Esityksen huono puoli on, että tavoitehinta- luettelo säilyy entisen laajuisena. Karjatalouden kannattavuuden turvaamiseksi olisi välttämätöntä, että rehuviljan hinta laskee. Rehuohran poistaminen tavoitehinta- luettelosta olisi nopea keino alentaa maatalouden tuotantopanoksia. Rehuviljan hintaa tulisi alentaa viimeistään tulevissa maataloustuloneuvotteluissa tavalla, joka loisi edellytyksiä myös muiden maataloustuotteiden tavoitehintojen alentamiselle.

Kun hallituksen ja sosialidemokraattien neuvottelut maatalouden markkinointirahastosta ja tuontimaksulaista kariutuivat, joutuivat sosialidemokraatit esittämään markkinointirahastoa koskevan lain hylkäämistä ja laki äänestettiin lepäämään yli vaalien. Sosialidemokraattien kritiikki kohdistui ennen kaikkea siihen, että budjetin ulkopuoliseen rahastoon kerätään elintarvik-

keiden tuonnista kertyviä tuontimaksuja, tulleja ja valmisteveroja maatalouden ylituotannon viennin rahoittamiseksi. Koska etenkin viljan ylituotannon vientipaineet ovat suuria, on pelätävissä, että em. maksujen ja verojen taso määritellään niin korkeaksi, että ruuan hinta nousee. Tätä pelkoa eivät hallituksen neuvottelijat kyenneet torjumaan.

Kun lakiesitys maatalouden markkinointirahastosta äänestettiin lepäämään, on hallitus muuttanut markkinajärjestelmää koskevaa lakia niin, että sen kautta ohjattaisiin tuontimaksuista, tulleista ja valmisteveroista tuleva tuotto maataloustuotteiden ylituotannon markkinointiin. Järjestelmä on rakennettu niin, että nämä maksut vähentäisivät nimenomaan maatalouden omaa markkinointivastuuta, ei veronmaksajien taakkaa. Tämä on omiaan tukemaan kansantaloudelle ja kuluttajille kalliin ylituotantopolitiikan jatkamista. Perusteltua olisi, että tuottajat vastaisivat ylituotannon aiheuttamista kustannuksista vähintään voimassa olleen maataloustulolain vuodelle 1994 säätämässä laajuudessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluva-
na:

Laki

maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

8 §

Markkinoinnin rahoitus

Tämän lain 2 §:n 2 momentin mukaisista markkinointikustannuksista vastaavat valtio ja *maatalous (poist.)*.

Valtio vastaa markkinointikustannuksista talousarviossa päätettävällä *tavalla*.
(3 mom. *poist.*)

9 §

Maataloustuottajien osuuden periminen

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)
(2 mom. *poist.*)

10—13 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

14 §

(*Poist.*)

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 1993

Ulpu Iivari
Heikki Rinne

Kari Rajamäki
Erja Lahikainen